

és két 9. századi csontvázas sírt, továbbá több római kori gödröt, vermet, kemencét és átvágtunk egy széles, mély árkot.

Az előző szakaszhoz csatlakozó Ny–K irányú szakaszon feltártuk az 1899-ben Csák Árpád által már feltárt úgynevezett A és B épületet. Megállapíthattuk, hogy azokat rosszul mérték be, és eddig ismert alaprajzuk nem volt pontos. Csák Á. még felmenő falakat talált, belső oldalukon márvány ereszű falfestéssel, de naplója végén megjegyezte, hogy a gróf (Festetics Tasziló) elrendelte a falak kibányászását. Ez tökéletesen „sikerült”, a falakat az alapozás aljáig kitermelték, csak a terrazzo padlókat találtuk meg jó állapotban. Az „A” épület K-i oldalán a záró apszist még a római korban visszabontották, és részben ráépítettek egy fürdőt. A feltárt felület K-i szélén a terep erősen lejt. Korábban feltételezték, hogy ezt a részt a Balaton elhaborolta a török kori magas vízállás idején. Kibányászva megtaláltuk az erőd K-i falát, és hozzá csatlakozva az egyik külső, kerek tornyot, amelyet 1 m-rel mélyebben alapoztak, tehát már a római korban is itt volt a földnyelv széle. A felület egy részét 1979-ben Erdélyi István már feltárta, szelvényeit megtaláltuk. Az erőd épületein kívül dunántúli vonaldiszes kultúra, Balaton-Lasinja, Ha C, LT D gödröket, vermetek tártunk fel, nagyon gazdag kerámiaanyaggal. Külön említést érdemel egy LT D rostélyos kerámiaégető kemence. A római korból műhelygödröket, gabonás vermeteket és kenyérsütő kemencéket találtunk még.

Csák Á. feljegyzése szerint 1888-ban a Balatonszentgyörgy–Keszthely szárnyvasút építésekor római sírokat bolygattak meg, amelyek leleteiből ő is több darabot szerzett meg. A vasúttal párhuzamos szakaszon megállapíthattuk, hogy a töltéshez a földet innen termelték ki, és eközben kerülhettek elő a sírok. Mi már csak a legmélyebbre ásott öt sírt tárhattuk fel újra, mert ezeket is megbolygatták. Ezért mellékletet nem is találtunk bennük.

A feltárásról július közepén légi fotót készítettünk, és ezen jól megfigyelhető, hogy az általunk feltárt felülettől D-re – ahol Csák Á. bizonytalan helyzetű „C” épülete lehetett – két nagyobb kőépület helyezkedik el. A Ny-i két apszissal zárul, a K-i több négyszögletes helyiségből áll.

A Kulturális Örökségvédelmi Hivatal és az Ásatási Bizottság 2002 júliusában megtekintette az ásatást.

MÜLLER RÓBERT

152. Keszü, Petőfi utca 171.

(Baranya megye) I

2002. március 28-án telefonon értesítették a múzeumot, hogy a telken (hrsz.: 354) ásott vízvezeték-árókban emberi csontokra leltek.

Helyszíni szemlénken 2002. április 2-án az árok alján a vázat (szakszerűen) kibontva találtuk, a munkások elmondása szerint mellékletet bontás közben nem találtak.

A lelőhely enyhe magaslat, vízjárta laposba hajló domboldal K-i oldala. A temető az M6–56 gyorsforgalmi út tervezett nyomvonalán, az 1131 pont közelében, az 1130 pont között húzódik, a 75. számú lelőhely.

Április 23-án az 1. sírtól 20 m-re K-re került elő a 2. sír. Mindkét sír háton fekvő, nyújtott testhelyzetű, a csontok jó megtartásúak. Az 1. sz. egy felnőtt nő, vaskés melléklettel. A 2. sz. fiatal férfi, melléklet nélkül, ám a közelben egy másikhoz hasonló vaskés került elő.

A sírok kora a leletek alapján nem határozható meg.

NAGY ERZSÉBET

153. Kisgyőr, Gyertyánvölgy

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) Ú

A Bükk-hegység Diósgyőrhöz közeli erdőségeiben az 1710-es évektől kezdődően gyártottak üveget, amelynek köszönhetően a korábban lakatlan erdőségekben hutatelepülések jöttek létre. Óhután (ma Bükk-szentlászló) 1712–1750 között működött az első üveghuta. Utána Újhután (ma Bükk-szentkereszt) 1755-ben, Répáshután 1790-ben alapították az üzemet. Ezt 1834-ben Schir József újhutai lakos vásárolta meg, aki a koronauradalomtól bérbe vett Gyertyánvölgybe telepítette át az üveghutát.

A 2001-ben elkezdett és 2002 nyarán is folytatott régészeti kutatások bebizonyították, hogy a gyertyánvölgyi üveghuta az egyik legjobb állapotban megmaradt iparrégészeti lelőhely Magyarországon.

A 2001. évi ásatások nyomán két ház, egy kút és az üzem hulladékdombja („halna”) került napvilágra. Az egyik házban egyedülálló módon teljes épségben megmaradt a búbos kemence, amelynek részletes kibontására 2002-ben került sor. Az épületek feltárása során nagyon sok üvegtárgy, szerszám és kerámia került elő. A maradványok kibontása és dokumentálása után elkezdődhetek a rekonstrukciós munkálatok, amelyek nyomán egy hazánkban egyedülálló ipartörténeti emlékhely született meg bemutató épülettel, információs táblákkal és pihenőhellyel.

A 2002 nyarán folytatott feltárás legnagyobb eredménye, hogy sikerült megtalálni a műhelyépületet, amely méreteinél fogva szinte egyedülálló – nemzetközi viszonylatban is. A több helyiségből álló, közvetlenül a hegyoldal mellé épült épületnek nem is sikerült a teljes alaprajzát ebben az ásatási szezonban megtisztítani az aljnövényzettől. Az épület eddig feltárt részében két igen nagyméretű kemence maradványait találtuk meg. A nyugati részen valaha állt kemence maradványai jobban elpusztultak, míg a keleti részen álló, igen hosszú kemencének még a boltozata is a helyén maradt. A műhelyépületben és közvetlen környékén rengeteg olvasztótégelyt és szerszámtöredéket, valamint üvegszalakot és olvadékot találtunk. Az épület DK-i részén egy aknában nagyon sok vasból készült gépalkatrészt, lemezdarabot és kazáncsavart találtunk; feltételezzük, hogy az üzemi nyilvántartásokból ismert gőzgéphez tartozhattak. A leletek között említésre ér-